

پایه دهم

مادر برای بیست نابغه ۱ ایران جهان باستان

سیده مریم طاهری - فوژان صادق زاده فرید - آمنه سحرخیز پورشیرازی

درسنامه سوال‌های امتحانی با پاسخ تشریحی امتحان نهایی

درسنامه‌های جامع و کامل با تأکید بر مطالب پر اهمیت و دسته‌بندی‌های کاربردی در راستای سبک جدید امتحان‌های نهایی

به همراه کادر « حالا تو بگو » در درسنامه شامل سؤالات کوتاه پاسخ با هدف تثبیت مطالب با اهمیت در ذهن دانش‌آموزان

بیش از ۸۰۰ سؤال امتحانی متنوع درس به درس با پوشش خط به خط کتاب درسی به همراه پاسخ‌نامه‌های تشریحی

شامل سؤال‌های امتحانی دشوار جهت شبیه‌سازی و پیش‌بینی سؤالات دشوار احتمالی در امتحان‌های نهایی

امتحان‌های نوبت اول و دوم

به همراه یک جلد ضمیمه رایگان برای مرور به سبک عبارت‌های درست یا نادرست

گپی راجع به مجموعه «ماجراهای بیست»

تا حالا به این فکر کردین که یه دانش آموز توی ۲۴ ساعت شبانه روز چی کار می‌کنه؟

- ❶ هفت هشت ساعت می‌خوابه و استراحت می‌کنه.
  - ❷ حداقل هفت ساعت تو مدرسه‌ست که شیش ساعتش رو سر کلاسه و (احتمالاً) داره درس گوش می‌ده.
  - ❸ حدود یک ساعت تو راه خونه به مدرسه و مدرسه به خونه‌ست.
  - ❹ سه چهار ساعتی هم توی خونه با کتابا و درساش مشغوله و گشتی می‌گیره.
  - ❺ چهار پنج ساعت از وقتش هم می‌ره برای غذاخوردن، حضور در آغوش گرم خانواده و کارای شخصی مهم و بازی‌گوشی (که شامل گوشی‌بازی هم می‌شه!).
- خُب! با این حساب و کتابا معلوم می‌شه یه دانش آموز، ۷۵/۶۲۵ درصد از زمان بیداریش رو با درس و مشق و کتاب و مدرسه و معلم می‌گذرونه با کلی اتفاقات تلخ و شیرین؛ پس بی‌راه نیست که بگیم:
- «ماجراهای من و درسام» ماجرای اصلی زندگی یه دانش آموزه.
- ما توی خیلی سبزه، این مجموعه رو آماده کردیم چون واقعاً دلمون می‌خواد داستانا مدرسه‌رفتن و درس‌خوندن شما و این عمری که به پاش گذاشتین، پایان خیلی خوش و شکوهمندی داشته باشه!
- اگه ماجراهای جالب خودتون با درساتون رو به صورت مطلب، عکس، سلفی، خاطره، فیلم و فیلم‌نامه ... برامون بفرستین، خیلی رو سرمون منت گذاشتین. ما حتماً ماجراهاتون رو یه جایی (مثلاً تو سایت خیلی سبز یا شاید هم چاپ بعدی کتاب) منتشر می‌کنیم.

ماجراهای من و تاریخ

یه بار سر امتحان تاریخ دوتا از بچه‌ها داشتن تقلب می‌کردن که معلم تاریخمون مچشون رو گرفت. بعد از امتحان، معلممون یه حرفایی زد که گفتنش خالی از لطف نیست. گفت: تاریخ پر از اشتباهات تاریخی آدماست.

ای کاش می‌شد به کسایی که با اشتباهشون مسیر تاریخ رو عوض کردند و گند زدن به کشور و ملت، تقلب رسوند. مثلاً وقتی که چنگیز مغول می‌خواست با ایران رابطه تجاری برقرار کنه، علاءالدین محمد خوارزمشاه نپذیرفت و فرستاده چنگیز رو گردن زد. ای کاش یکی به علاءالدین تقلب می‌رسوند که داداش اگه قبول نکنی چنگیز با دویست هزار تا سرباز خفن، ایران رو به خاک و خون می‌کشه و ای کاش ما هم توی زندگی روزمره‌مون یکی رو داشتیم که بهمون تقلب می‌رسوند.

اما واقعیت اینه که تو امتحان زندگی به هیچ کس از هیچ جا تقلبی نمی‌رسه و باید خودمون رو برای امتحان‌های کوچیک و بزرگ آماده کنیم. امیدوارم با تصمیمات درست تاریخی، تاریخ‌ساز بشید.

درد بسیار به بچه‌های دهمی انسانی

همه فکر می‌کنن رشته انسانی راحتی، ولی ما خودمون می‌دونیم که کتاب‌های با حجم زیاد با به عالمه متن که باید ریزه‌ریز بخونیم و برای امتحان و کنکور حفظشون کنیم کار هر کسی نیست. تاریخ هم از اون درسا! از اون درس‌ها که هم به عالمه مطالب حفظی و مقایسه‌ای داره، هم باید برای این که بتونی از پس سؤال‌های کنکور بریای باید مفهومی بخونی و به جزئیات توجه ویژه داشته باشی. در کتاب ماجرا ما سعی کردیم شما رو هم برای یه امتحان نهایی سخت و ویژه آماده کنیم، هم تا حدودی با پوشش تست‌های کنکور با سؤال‌های کنکور آشنا کنیم؛ پس بریم که داشته باشیم کتاب ماجرای تاریخ رو!

این کتاب از چهار بخش کلی تشکیل می‌شه:

۱ درس‌نامه ۲ سؤال‌های امتحانی ۳ پاسخ‌های تشریحی ۴ امتحان‌ها.

۱ درس‌نامه: همه مطالب کتاب درسی در این بخش گنجانده شده است و با خیال راحت می‌تونی کتابتو کنار بذاری. با دسته‌بندی مطالب و بولدکردن واژه‌های مهم سعی کردیم حواس شما رو به مطالب مهم جمع کنیم؛ پس به این مطالب دقت کنید. در لابه‌لای درس‌نامه کادر «حالا تو بگو» کمک به تثبیت مطالب در ذهنتان می‌کند.

۲ سؤالات امتحانی: در امتحان نهایی بیشتر سؤالات حفظی هستند. بخش «به خاطر بیاورید» که شامل سؤالات صحیح و غلط، جای خالی، چهارگزینه‌ای و وصل‌کردنی و پاسخ کوتاه است، بعدش به سؤالات «قضاوت کنید، توصیف پدیده‌ها و ...» می‌رسید که این سؤال‌ها هم از متن کتاب درسی طرح می‌شوند و حفظی هستند. بعد سؤال «مقایسه کنید» را پیش رو دارید که بعضی از امتحانات سال‌های قبل چون دو واقعه از دو درس متفاوت مورد سؤال قرار گرفته، کمی ممکنه به نظرتون مفهومی و دشوار بیاد ولی اصلاً نترسید. کافیه موقع خوندن درس، وقایع رو با دوره‌هاشون به ذهنتون بسپارید تا بتوانید در صورت نیاز مقایسه‌ای از رویدادها ارائه بدهید. سؤال‌های امتحانی سال‌های قبل رو حتماً با دقت ببینید تا با سبک این سؤال آشنا شوید.

بررسی شواهد و مدارک چالش خاصی برای شما ندارد. جواب سؤالات این بخش رو از داخل متن می‌تونید پیدا کنید، سؤالات تشریحی هم که مثل سؤال‌های سال‌های قبلتون هستند.

اصلاً نگران نباشید. در بخش سؤالات امتحانی، هم سؤالات امتحان‌های سال‌های قبل و هم سؤالات تألیفی به تعداد کافی وجود دارد. کافی است بعد از خوندن درس‌نامه، سؤالات امتحانی رو پاسخ بدید. بعضی سؤالات با علامت مشخص شدند که این سؤالات کمی مفهومی و دشوارتر از بقیه سؤالات هستند، برای این که آمادگی شما برای امتحان نهایی در حد ۲۰ شود!

۳ پاسخ‌نامه تشریحی: در این قسمت، پاسخ همه سؤال‌ها به صورت کامل و دقیق داده شده است.

۴ امتحان‌ها: در این قسمت کتاب دو امتحان نوبت اول و چهار امتحان نوبت دوم به سبک امتحانات نهایی برای آمادگی بیشتر شما قرار داده شده است.

در مورد تیتريهای درس‌نامه این توضیحات می‌تواند به شما برای راحت‌تر خواندن مطالب کمک کند:

تیترها، کادرها و آیکون‌های مورد استفاده در درس‌نامه

تیتتر اصلی: این تیتتر موضوع اصلی یک قسمت از درس‌نامه را مشخص می‌کند. مثلاً:

مراحل پژوهش در تاریخ

تیتتر فرعی: این تیتتر موضوع بخشی از یک تیتتر اصلی را بیان می‌کند. مثلاً:

شناسایی منابع

تیتتر جزئی: این تیتتر موضوع یک مبحث از تیتتر فرعی را بیان می‌کند. مثلاً:

مراحل کار پژوهشگر

در آخر براتون آرزوی موفقیت و کسب بهترین نتایج در همه امتحان‌ها را دارم. از همه دوستانی که ما را در تهیه و تدوین این کتاب یاری کردند، به خصوص خانم زهرا جالینوسی و جناب مهندس مهدی هاشمی تشکر و قدردانی می‌کنیم.

فهرست

۱۲۴	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۸۱	درس دوازدهم: جامعه و خانواده.....
۱۲۶	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۸۷	درس سیزدهم: اقتصاد و معیشت.....
۱۲۷	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۹۵	درس چهاردهم: دین و اعتقادات.....
۱۲۸	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۱۰۱	درس پانزدهم: زبان، علم و آموزش.....
۱۲۹	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۱۰۷	درس شانزدهم: هنر و معماری.....
۱۳۰	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....

امتحانات

۱۳۳	امتحان‌های نیم‌سال اول (امتحان شماره ۱).....
۱۳۵	پاسخ سؤال‌های امتحانی نیم‌سال اول (امتحان شماره ۱).....
۱۳۶	امتحان‌های نیم‌سال اول (امتحان شماره ۲).....
۱۳۸	پاسخ سؤال‌های امتحانی نیم‌سال اول (امتحان شماره ۲).....
۱۳۹	امتحان‌های نیم‌سال دوم (امتحان شماره ۳).....
۱۴۱	پاسخ سؤال‌های امتحانی نیم‌سال دوم (امتحان شماره ۳).....
۱۴۲	امتحان‌های نیم‌سال دوم (امتحان شماره ۴).....
۱۴۴	پاسخ سؤال‌های امتحانی نیم‌سال دوم (امتحان شماره ۴).....
۱۴۵	امتحان‌های نیم‌سال دوم (امتحان شماره ۵).....
۱۴۷	پاسخ سؤال‌های امتحانی نیم‌سال دوم (امتحان شماره ۵).....
۱۴۸	امتحان‌های نیم‌سال دوم (نهایی خرداد ۱۴۰۳).....
۱۵۰	پاسخ سؤال‌های امتحانی نیم‌سال دوم (نهایی خرداد ۱۴۰۳).....

فصل اول: تاریخ‌شناسی؛ کاوش گذشته

۸	درس اول: تاریخ و تاریخ‌نگاری.....
۱۱۴	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۱۴	درس دوم: تاریخ؛ زمان و مکان.....
۱۱۴	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۲۰	درس سوم: باستان‌شناسی؛ در جست‌وجوی.....
۱۱۵	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....

فصل دوم: جهان در عصر باستان؛ میراث بشری

۲۵	درس چهارم: پیدایش تمدن؛ بین‌النهرین.....
۱۱۶	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۳۲	درس پنجم: هند و چین.....
۱۱۷	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۳۸	درس ششم: یونان و روم.....
۱۱۸	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....

فصل سوم: ایران در عصر باستان؛ سرآغاز هویت ایرانی

۴۶	درس هفتم: مطالعه و کاوش در گذشته‌های.....
۱۴۰	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۵۲	درس هشتم: سپیده‌دم تمدن ایرانی.....
۱۲۱	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۵۸	درس نهم: ورود آریایی‌ها تا پایان هخامنشیان.....
۱۲۱	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۶۵	درس دهم: اشکانیان و ساسانیان.....
۱۲۳	پاسخ سؤال‌های امتحانی.....
۷۲	درس یازدهم: آیین‌های کشورداری.....

درس ۱: تاریخ و تاریخ‌نگاری

دوستان خوب! درس اول از کتاب تاریخ، به پرسش‌های شما دربارهٔ چیستی علم تاریخ، شیوه‌های تاریخ‌نگاری و فواید و مطالعهٔ تاریخ، پاسخ می‌دهد. با ما همراه باشید.

تاریخ چیست؟

ویژگی‌های رویدادهای تاریخی

- ۱ دور از دسترس بودن و عدم قابلیت مشاهده و درک آن‌ها به طور مستقیم (شناخت آن‌ها با استفاده از شواهد و مدارک صورت می‌پذیرد).
- ۲ تکرار و تجربه‌ناپذیر بودن
- ۳ مجزا و مستقل نبودن و داشتن رابطهٔ علت و معلولی با یکدیگر

نقش انسان در تاریخ: انسان در تاریخ، نقش محوری و اساسی دارد و رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجهٔ رفتار متقابل انسان‌ها با یکدیگر و با طبیعت، پدید آمده‌اند. نهادها، جوامع، کشورها یا به عبارت دیگر **فردی** تمدن، پیامد دو نوع از کنش انسان‌هاست **جمعی**

تعریف علم تاریخ: تاریخ، علمی است که به مطالعهٔ جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جوامع، در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

هدف علم تاریخ: آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.

حالا تو بگو

■ واژهٔ تاریخ در جمله‌های زیر چه معنایی دارد؟

- ۱- تاریخ را باید به شیوهٔ علمی و روشمند نوشت.
- ۲- هنوز تاریخ برگزاری انتخابات شورای دانش‌آموزی مدرسه، تعیین نشده است.
- ۳- تاریخ باستان پر از جنگ و کشورگشایی است.

پاسخ: ۱- روش علمی / ۲- تقویم سالانه / ۳- تاریخ کشور ایران به عنوان مجموعهٔ حوادث و رویدادهایی که در گذشته اتفاق افتاده است.

پیشینهٔ تاریخ‌نگاری در جهان پس از اختراع خط در حدود ۵ هزار سال پیش، به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش جلب شد. قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده، تکه‌ای از سنگ‌نوشته‌ای به خط کهن مصری است که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد و در آن، نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آن‌ها ذکر شده است.

پیشینهٔ تاریخ‌نگاری در ایران باستان

از روزگار باستانی ایران، به ویژه دورهٔ هخامنشیان و ساسانیان سنگ‌نوشته‌هایی به جای مانده که نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد.

- ④ در ایران باستان، گویا سال‌نامه‌های دولتی وجود داشته که حاوی اخبار و رویدادهای مهم بوده‌اند.
- ④ تدوین و نگارش «خدای‌نامه» (خدای‌نامه) در زمان ساسانیان ^{دلالته بر} علاقهٔ ایرانیان به ثبت و نگارش اخبار و رویدادهای مهم دارد.

➡ **نکته:** مهم‌ترین اثر تاریخی دورهٔ ساسانی «خدای‌نامه» است.

پیشینهٔ تاریخ‌نگاری در یونان باستان

- ④ پدر تاریخ: تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن، از قرن ۵ ق.م. در یونان باستان و با ظهور مورخ بزرگی مانند هرودت که «پدر تاریخ» لقب گرفت، آغاز شد.
- ④ کهن‌ترین و کامل‌ترین اثر تاریخی به‌جامانده از عصر باستان: کتاب تاریخ هرودت است، که بخش عمدهٔ مطالب آن به شرح جنگ‌های یونان و ایران اختصاص دارد.

پس از هرودت، دیگر نویسندگان یونانی و سپس رومی، راه او را ادامه دادند.

برخی از پژوهشگران معتقدند که رواج و رونق ادبیات و فلسفه تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است.

پیشینه تاریخ‌نگاری در دوران اسلامی در دوران اسلامی، تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان، رواج و گسترش چشمگیری یافت و کتاب‌های تاریخی ارزشمندی توسط مورخان مسلمان نوشته شد.

شمار زیادی از این مورخان مسلمان ایرانی بودند، مانند طبری و بیهقی

شیوه تاریخ‌نگاری در آن دوران شیوه کار مورخان به شرح زیر بود:

۱ اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند.

۲ توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند.

۳ عمده تمرکز آن‌ها بر بیان حوادث سیاسی، نظامی و شرح حال فرمانروایان بود.

۴ اهمیتی به مسائل و موضوعات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی نمی‌دادند.

نحوه نگارش تاریخ: برخی از وقایع‌نویسان به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آن‌ها را در مسافرت‌ها و جنگ‌ها همراهی می‌کردند.

برخی از مورخان درباری نیز به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند و می‌توانستند از آن‌ها برای ثبت و نگارش رویدادها استفاده کنند.

تحول علم تاریخ: به دنبال تحولات فکری و علمی که در دوره رنسانس در اروپا به وقوع پیوست، به تدریج علم تاریخ نیز متحول شد و شیوه نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد.

اساس پیدایش شیوه نوین تاریخ‌نگاری بر سه اصل استوار بود: سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر، دوری از داستان‌پردازی

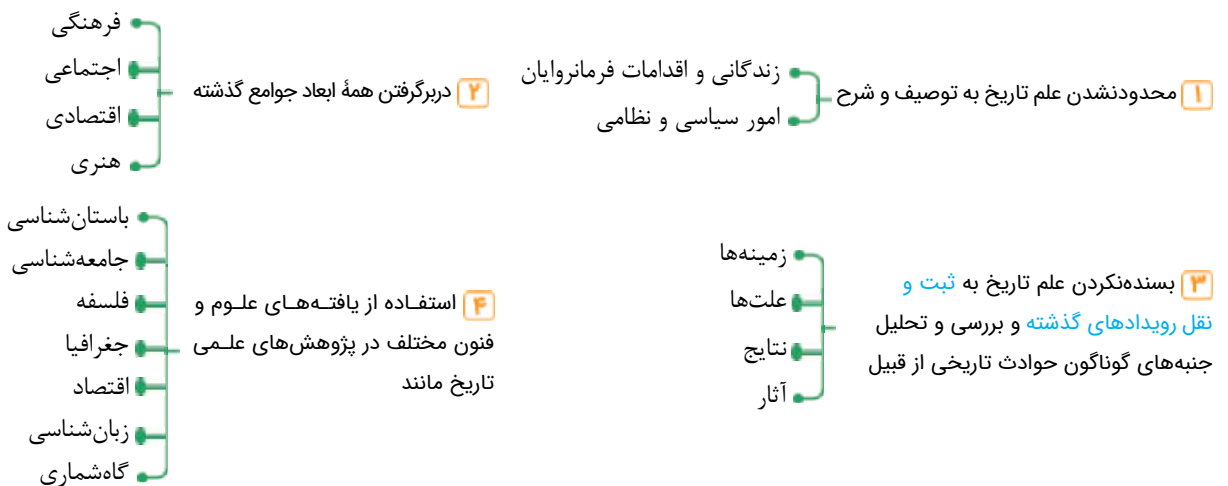
حالا تو بگو

جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

- ۱- اثر مهم و معروف ساسانیان تدوین و نگارش ..... بود که دلالت بر علاقه ایرانیان به ثبت و نگارش اخبار و رویدادهای مهم دارد.
- ۲- تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن، با ظهور مورخ بزرگی به نام ..... که پدر تاریخ لقب گرفت، آغاز شد.
- ۳- کهن‌ترین و کامل‌ترین اثر تاریخی به‌جامانده از عصر باستان ..... نام دارد.
- ۴- رواج و رونق ..... و ..... تأثیر مهمی در شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشت.

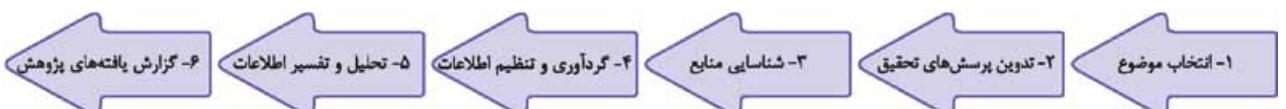
پاسخ: ۱- خدای‌نامه / ۲- هرودت / ۳- تاریخ هرودت / ۴- ادبیات - فلسفه

ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین

مثال: امپراتوری روم، فقط به توصیف جنگ‌هایی که رخ داد، اکتفا نمی‌کنند بلکه در ابعادی وسیع‌تر، زمینه‌ها و علت‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی این واقعه را به همراه پیامدهای آن، بررسی و تحلیل می‌کنند.

مراحل پژوهش در تاریخ

- ۱. انتخاب موضوع** برای انتخاب موضوع پژوهش، معیارهایی باید مورد توجه قرار گیرد که عبارت‌اند از:
- الف** موضوع تحقیق باید تازه و غیرتکراری باشد؛ هر پژوهش باید مسئله تازه‌ای را مورد بررسی قرار دهد و حرف و نظر جدیدی ارائه دهد.
  - ب** موضوع تحقیق باید دارای اثر و فایده باشد.
  - پ** باید منابع و اطلاعات کافی در مورد موضوع تحقیق وجود داشته باشد.

۲. تدوین پرسش‌های تحقیق

- هر پژوهش علمی نیازمند یک یا چند پرسش است.
- فواید طرح پرسش
  - ۱. مشخص کردن هدف پژوهش
  - ۲. ممانعت از بیراهه‌رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش
- در پژوهش‌های تاریخی، پرسش‌های پژوهش، اغلب دربارهٔ زمینه‌ها، علت‌ها و آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه‌های درگیر در رویدادها، مطرح می‌شوند.

۳. شناسایی منابع

مراحل کار پژوهشگر ← شناسایی منابع و اسناد تحقیق ← ارزیابی میزان اعتبار، دقت و صحت منابع و اسناد

- برخی از پرسش‌هایی که در مرحلهٔ شناسایی منابع برای پژوهشگر پیش می‌آید، عبارت‌اند از:
  - نویسندگان منابع چه کسانی بوده‌اند؟
  - نویسندگان چه گرایش دینی، اجتماعی یا سیاسی‌ای داشته‌اند؟
  - آیا خود نویسندگان شاهد وقایع بوده‌اند یا از زبان دیگران حوادث را نقل کرده‌اند؟
  - نویسندگان تا چه اندازه در نقل رویدادها دقت و صداقت داشته‌اند؟
  - در صورت استفادهٔ محقق از اسناد، او باید از اصالت سند و جعلی‌نبودن آن مطمئن شود.

۴. گردآوری و تنظیم اطلاعات

مراحل کار پژوهشگر ← استخراج اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق از منابع و اسناد تاریخی ← تنظیم و دسته‌بندی اطلاعات

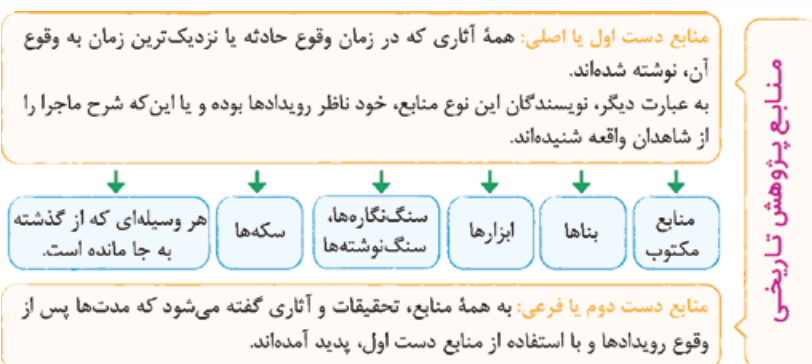
- ۵. تحلیل و تفسیر اطلاعات** تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی، کار ساده‌ای نیست و مورخان برای انجام این کار، نیازمند روش‌ها و مهارت‌های خاصی هستند. کار مورخان، شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد.
- شباهت:** کارآگاهان و مورخان هر دو به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه‌ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.

تفاوت‌ها	
مورخ	کارآگاه
۱. در پی بازسازی وقایع گذشته است.	۱. به دنبال بازسازی صحنهٔ جرم است.
۲. شواهدی که مورخ به دنبال آن‌ها است، تمامی منابع، اسناد و مدارکی هستند که دربارهٔ زندگی مردم در روزگاران گذشته، اطلاعاتی در اختیار قرار می‌دهند.	۲. شواهدی که کارآگاه به دنبال آن است، می‌تواند اثر انگشت و یا هر شیء به‌جامانده در صحنهٔ وقوع جرم باشد.

۶. گزارش یافته‌های پژوهش

مراحل کار پژوهشگر ← استخراج نتایج و یافته‌های تحقیق ← ارائه‌کردن نتایج و یافته‌ها در قالب گزارش علمی (کتاب، مقاله، سخنرانی، گزارش و ...)

منابع پژوهش علمی در تاریخ

فایده/ کارکرد	توضیحات
منبع شناخت و تفکر	<ul style="list-style-type: none"> مطالعه سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته، منبع و گنجینه ارزشمندی برای تقویت و پرورش قوه شناخت و تفکر به حساب می‌آید. با کاوش در گذشته می‌توان از تجربیات و اندیشه‌های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت. جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها، قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی را افزایش می‌دهد. در قرآن، آیات بسیاری به مطالعه سرگذشت اقوام گذشته دعوت کرده است و آن را به عنوان یک منبع معتبر برای کسب شناخت و تفکر معرفی می‌کند.
بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده	<ul style="list-style-type: none"> دامنه شناخت و آگاهی تاریخی به گذشته محدود نمی‌شود و به درک زمان حال و ترسیم مسیر آینده نیز کمک می‌کند. رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته‌اند، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می‌دهد. (نتایج و تأثیرات برخی حوادث عظیم، مانند جنگ‌های صلیبی، نهضت رنسانس و ... و تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت‌های مهم تاریخی ایجاد کرده‌اند، فقط محدود به زمان خود نبوده و بر آیندگان نیز تأثیرگذار خواهد بود.) مطالعه تاریخ به ما کمک می‌کند تا بفهمیم که فرهنگ‌ها و جوامع بشری، چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند. بنابراین، علم تاریخ می‌تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده، کمک کند.
تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی	<ul style="list-style-type: none"> آگاهی افراد یک جامعه نسبت به گذشته مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود. شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردمان در زمان‌ها و مکان‌های دیگر، به ما کمک می‌کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم، که بوده‌ایم و چگونه به جایگاهی که هم‌اکنون هستیم، رسیده‌ایم. آگاهی تاریخی ایرانیان به گذشته خود، به همراه زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت آنان در طول تاریخ داشته است. (نیاکان ما به اتکای چنین آگاهی و دلبستگی به زبان و فرهنگ خویش توانسته‌اند در برابر حوادث عظیمی چون حمله اسکندر مقدونی و تهاجم مغولان و ... دوام بیاورند و مانع فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی شوند.) مطالعه و بررسی گذشته، ارزش و اهمیت میراث فرهنگی را به ما نشان می‌دهد و کمک می‌کند که میراث فرهنگی را به عنوان بخشی از هویت و شناسنامه ملی خویش بدانیم و در حفظ و نگهداری آن کوشا باشیم.

حالا تو بگو

درست یا نادرست بودن عبارات‌های زیر را مشخص کنید.

۱- علم تاریخ محدود به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان است.

۲- موضوع تحقیق باید تازه و غیر تکراری باشد.

۳- از مراحل پژوهش تاریخ پس از شناسایی منابع، تحلیل و تفسیر اطلاعات است.

۴- از شباهت‌های کار کارآگاهان و مورخان، بازسازی صحنه است.

۵- سکه‌ها و سنگ‌نگاره‌ها از منابع دست دوم به حساب می‌آیند.

۶- دامنه شناخت و آگاهی تاریخی به گذشته محدود نمی‌شود.

پاسخ: ۱- نادرست؛ علم تاریخ به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نیست. / ۲- درست / ۳- نادرست؛ گردآوری و تنظیم اطلاعات است. / ۴- نادرست؛ از تفاوت‌های کار آن‌هاست. کار کارآگاهان بازسازی صحنه جرم و کار مورخان بازسازی وقایع گذشته است. / ۵- نادرست؛ منابع دست اول هستند. / ۶- درست

پرسش‌های نمونه

- علم تاریخ را تعریف کنید. تاریخ علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.
- قلمرو و هدف علم تاریخ چیست؟ هدف علم تاریخ آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.

۳- تفاوت تاریخ‌نگاری نوین را با وقایع‌نگاری توضیح دهید. در وقایع‌نگاری، مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. علاوه بر آن عمده‌تر مرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به موضوع‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی‌دادند. اما به دنبال تحولات فکری و علمی که در دورهٔ رنسانس (قرن ۱۶ تا ۱۸م) در اروپا به وقوع پیوست، به تدریج علم تاریخ نیز متحول شد و شیوهٔ نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد. اساس این شیوه بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی بود.

۴- منابع دست اول در پژوهش‌های تاریخی، به چه منابعی گفته می‌شود؟ در زمان وقوع حادثه یا نزدیک به آن نوشته شده‌اند. نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده‌اند که شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده‌اند. حتی آثار به‌جای‌مانده از هر دورهٔ تاریخی مثل بناها، ابزار، اشیا و ... هم، به عنوان منابع دست اول محسوب می‌شوند.

۵- تاریخ چگونه به فهم زمان حال، درک مسائل پیش روی انسان‌ها و جوامع کمک می‌کند؟ برای مثال نتایج و تأثیرات برخی حوادث عظیم تاریخی مانند تأسیس سلسلهٔ بزرگ هخامنشیان، جنگ‌های صلیبی و ... فقط محدود به زمان وقوع این حوادث نبوده، بلکه دوران پس از آن حوادث را نیز به طور چشمگیری متأثر کرده است. هم‌چنین تحولی که پیامبران الهی و یا شخصیت‌های مهم تاریخی ایجاد کرده‌اند نه تنها مردمان و جوامع عصر خویش، بلکه نسل‌های متمادی بشر را تا به امروز تحت تأثیر قرار داده و بر آیندگان نیز تأثیرگذار خواهد بود.

۶- تأثیر تاریخ را بر میهن‌دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید. مردمانی که برای نسل‌های متوالی، سرگذشت مشترکی داشته و سالیان طولانی در شادی و تلخ‌کامی‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌های هم شریک بوده‌اند، به طور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشتهٔ خود نوعی احساس علاقه و دلبستگی دارند. شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردم در زمان‌ها و مکان‌های دیگر به ما کمک می‌کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم که بوده‌ایم و چگونه به جایگاهی که هم‌اکنون هستیم، رسیده‌ایم. آگاهی تاریخی ایرانیان از گذشته خودشان (شامل زبان، فرهنگ، مذهب و دیگر جلوه‌های تمدنی ایرانی‌بودن) نقش زیادی در حفظ هویت آنان در طول تاریخ داشته است.

سؤال‌های امتحانی

(پاسخ در صفحهٔ ۱۱۴)

سؤالات با علامت ، سفت‌ترین سؤال‌های هر بخش. اگر به کم‌تر از ۲۰، ارضی نمی‌شی، بعد از تسلط روی سؤال‌های دیگر، برو سراغ اون‌ها.

به خاطر بیاورید

☒ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	درستی و نادرستی جمله‌های زیر را مشخص کنید. ۱- تمدن، پیامد رفتار فردی و جمعی انسان‌ها است. ۲- هدف علم تاریخ آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته و حال است. ۳- خط در حدود ۵۰۰۰ سال پیش اختراع شد و به تدریج، توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادها جلب شد. ۴- خدای‌نامه‌ها کهن‌ترین و کامل‌ترین کتاب‌های تاریخی به‌جامانده از عصر باستان است. ۵- به دنبال تحولات فکری و علمی در دورهٔ صنعتی در اروپا به وقوع پیوست، به تدریج علم تاریخ نیز متحول شد. جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب کامل کنید. ۶- تحولات تاریخی در نتیجهٔ ..... انسان‌ها با یکدیگر و با طبیعت پدید آمده‌اند. ۷- برخی پژوهشگران معتقدند که رواج و رونق ..... و ..... تأثیر مهمی در شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است. ۸- مرحلهٔ ..... در مراحل پژوهش در تاریخ به کار کارآگاهان پلیس شباهت دارد. ۹- از روزگار باستان ایران به ویژه دورهٔ ..... و ..... سنگ‌نوشته‌هایی به جای مانده که نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد. پاسخ درست را از قسمت مقابل بیاورید. (دو مورد در ستون سمت چپ اضافی است). ۱۰- قدیمی‌ترین متن تاریخی که تا کنون کشف شده با این خط نوشته شده است. ۱۱- شیوهٔ نوین تاریخ‌نگاری پس از این تحول در اروپا ایجاد شد. ۱۲- عواملی که نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت ایرانیان داشته است. ۱۳- مطالعه و بررسی گذشته، ارزش و اهمیت این مورد را به ما نشان می‌دهد. الف) خط میخی ☐ ☐ ب) زبان فارسی و فرهنگ ایرانی ☐ ☐ پ) رنسانس ☐ ☐ ت) خط مصری ☐ ☐ ث) زبان فارسی و شناخت بین‌المللی ☐ ☐ ج) میراث فرهنگی ☐ ☐

گزینهٔ صحیح را مشخص کنید.

۱۴- سنگ‌نوشته‌های باقی‌مانده از دوران هخامنشیان و ساسانیان نشانگر چه امری است؟

- ۱) جنگ و صلح زیاد در این دوران
- ۲) ارتباط آن‌ها با جوامع دیگر
- ۳) توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی
- ۴) پیشرفت‌های ایرانیان در آن دوران

۱۵- کدام جمله در رابطه با تاریخ‌نویسی تا قرن ۱۹ م. درست است؟

- ۱) مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و به علل، آثار و نتایج رویدادها توجه چندانی نداشتند.
- ۲) مورخان به مسائل و موضوع‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت می‌دادند.
- ۳) اساس کار مورخان، سنجش دقیق منابع، اسناد و مدارک معتبر بود.
- ۴) اساس مطالعات و نگارش‌های مورخان، یافته‌های باستان‌شناسان بود.

■ به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۱۶- قدمت قدیمی‌ترین متن تاریخی که با خط مصری نوشته شده چه قدر است؟

۱۷- «پدر تاریخ» لقب کدام مورخ است؟

۱۸- یافته‌های چه علومی در پژوهش‌های تاریخی کاربرد دارد؟

تعریف اصطلاحات یا مفاهیم تاریخی

۱۹- علم تاریخ:

مقایسه پدیده‌های تاریخی

۲۱- شیوه تاریخ‌نگاری مورخان در دوره اسلامی را با تاریخ‌نگاری نوین در اروپا مقایسه کنید.

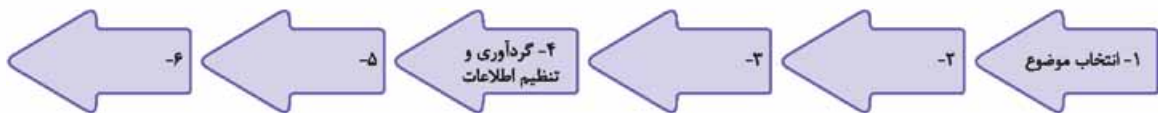
اظهارنظر و قضاوت

۲۲- به نظر شما چرا آگاهی افراد جامعه از گذشته مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود؟

توصیف، فهرست و طبقه‌بندی اجزا و ویژگی‌های پدیده‌های تاریخی

۲۳- نمودار زیر را در رابطه با مراحل پژوهش در تاریخ کامل کنید.

(برگرفته از امتحانات مدارس کشور)

۲۴- در پژوهش‌های تاریخی، انتخاب موضوع براساس چه معیارها و ملاک‌هایی انجام می‌شود؟

۲۵- طرح پرسش‌های تحقیق چه فایده‌هایی برای محقق دارد؟

۲۶- منابع پژوهش علمی در تاریخ بر چه اساسی و به چند دسته تقسیم می‌شوند؟

۲۷- فواید و کارکردهای علم تاریخ را نوشته و نتیجه این کارکردها را بنویسید.

۲۸- رویدادهای تاریخی چه ویژگی‌هایی دارند؟

۲۹- کدام ویژگی‌های تاریخ‌نویسی نوین، آن را از وقایع‌نگاری قبلی متمایز می‌کند؟

کاربست شواهد و مدارک تاریخی

متن زیر را بخوانید و به پرسش‌های مربوط به آن پاسخ دهید.

سنگ‌نوشته بیستون که به دستور داریوش یکم، پادشاه هخامنشی بر سینه کوهی واقع در شهر بیستون از توابع شهرستان هرسین در استان کرمانشاه کنونی کنده شده است، یکی از بزرگ‌ترین سنگ‌نوشته‌های جهان به شمار می‌رود. داریوش در این سنگ‌نوشته به برخی اقدامات خود از جمله سرکوب گومانه‌مغ و دیگر شورشیان اشاره کرده است. در بندهای ۱۲ و ۱۳ از ستون اول سنگ‌نوشته بیستون آمده است:

«داریوش شاه گوید: این شاهی که گومانه‌مغ از کمبوجیه [پسر کورش بزرگ] ستانده دیرگهان در [آخاندان] ما بود. پس از آن گومانه‌مغ (آن را) از کمبوجیه ستاند.

هم پارس، هم ماد، هم سایر کشورها را او تصرف کرد و از آن خود نمود. او شاه شد ... آن‌گاه من با چند مرد، آن گومانه‌مغ و آن‌هایی را که برترین مردان دستیار [او] بودند، کشتم ... شاهی را از او ستاندم، به خواست آهوره‌مزدا من شاه شدم.»

۳۰- یکی از بزرگ‌ترین سنگ‌نوشته‌های جهان که در استان کرمانشاه واقع است چه نام دارد؟

۳۱- سنگ‌نوشته بیستون به دستور چه کسی ایجاد شد و در آن به چه مسائلی اشاره شده است؟

تشریحی (علل، دلایل، آثار، نتایج و پیامدهای تاریخی)

۳۲- به هرودت چه لقبی داده شده است و کتاب او درباره چه موضوعاتی است؟

۳۳- در دوران اسلامی، تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان چه تحولی یافت؟

۳۴- تاریخ‌نویسی نوین بر چه اساسی نوشته شد و از چه زمانی به وجود آمد؟

۳۵- منابع دست دوم را شرح داده و نوع هر یک از منابع زیر را مشخص کنید.

الف) سکه اشکانی:

ب) کتاب تاریخ ایران و جهان (آلبر ماله):

پ) منشور کورش:

ت) حضور چشمگیر زنان ایلامی در مراسم رسمی سیاسی و دینی:

ث) دادوستد تمدن سند و بین‌النهرین:

۳۶- وقایع‌نگاران گذشته، تاریخ را چگونه می‌نوشتند؟

۳۷- یکی از فایده‌ها و کارکردهای علم تاریخ «منبع‌شناخت و تفکر است» منظور از این کارکرد چیست؟

۳۸- چه مسائلی باعث شباهت یافتن کار مورخان با کارآگاهان پلیس شده است؟

۳۹- شهید مطهری نظر قرآن درباره تاریخ بشر را چگونه مطرح می‌کند؟

۴۰- به چه علت آگاهی تاریخی ایرانیان از گذشته خودشان نقش زیادی در حفظ هویت آنان در طول تاریخ داشته است؟

پاسخ شامه

۱. درست

۲. نادرست؛ هدف علم تاریخ، آگاهی از زندگی اجتماعی در گذشته است.

۳. درست

۴. نادرست؛ کتاب تاریخ هرودت کهن‌ترین و کامل‌ترین کتاب تاریخی به‌جامانده از عصر باستان است.

۵. نادرست، تحولات در دورهٔ رنسانس در اروپا به وقوع پیوست.

۶. کنش متقابل

۷. ادبیات - فلسفه

۹. هخامنشیان - ساسانیان

۱۱. پ رنسانس

۱۳. ج میراث فرهنگی

۱۵. گزینهٔ «۱»

۱۷. هرودت

۱۸. باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری

۱۹. تاریخ، علمی است که به مطالعهٔ جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

۲۰. به همهٔ آثاری گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک‌ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده‌اند یا شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده‌اند.

۲۱. بیشتر مورخان در دوران اسلامی به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. این مورخان بیشتر به بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان می‌پرداختند و به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت چندانی نمی‌دادند. به دنبال پیشرفت‌های فکری و علمی در دورهٔ رنسانس در اروپا شیوهٔ نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد. اساس این شیوه بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی بود و تمام جنبه‌های زندگی مردم و جوامع گذشته و همین‌طور زمینه‌ها، علل، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۲۲. مردمانی که برای نسل‌های متوالی، سرگذشت مشترکی داشته و سالیان طولانی در شادی‌ها و تلخ‌کامی‌ها و موفقیت‌ها و شکست‌های هم شریک بوده‌اند، به طور طبیعی به سرزمین و گذشتهٔ خود، علاقه و دلبستگی دارند. از این‌رو، آگاهی افراد جامعه از گذشتهٔ مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود.

۲۳. ۲) تدوین پرسش‌های تحقیق (۳) شناسایی منابع (۵) تحلیل و تفسیر اطلاعات (۶) گزارش یافته‌های پژوهش

۲۴. ۱) موضوع تازه باشد و تکراری نباشد. ۲) اثر و فایده‌ای داشته باشد. ۳) منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد.

۲۵. ۱) هدف پژوهش را مشخص کنند. ۲) مانع از بیراهه‌رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش شوند. ۳) پرسش‌ها اغلب دربارهٔ زمینه‌ها، علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها و نقش افراد و گروه‌های درگیر در آن رویدادها پرسش شود.

۲۶. منابع پژوهش تاریخی از نظر درجهٔ اهمیت و اعتبار به دو دستهٔ (۱) منابع دست اول یا اصلی (۲) منابع دست دوم یا فرعی تقسیم می‌شوند.

۲۷. ۱) منبع شناخت و تفکر (۲) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده (۳) تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی. این کارکردها موجب عبرت‌آموزی می‌شود.

۲۸. ۱) دور از دسترس‌اند و قابل مشاهده نیستند و نمی‌توان آن‌ها را به طور مستقیم درک کرد بلکه آن‌ها را باید با استفاده از شواهد و مدارک آن‌ها را شناخت. ۲) تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ۳) مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطهٔ علت و معلولی دارند.

۲۹. ۱) علم تاریخ صرفاً به شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی‌شود، بلکه همهٔ ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و ... جوامع گذشته را دربر می‌گیرد. ۲) علم تاریخ فقط رویدادهای گذشته را ثبت و نقل نمی‌کند، بلکه زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و

تجزیه و تحلیل می‌کند. ۳) در تاریخ‌نگاری نوین از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری استفاده می‌شود.

۳۰. سنگ‌نوشتهٔ بیستون در شهر کرمانشاه

۳۱. به دستور داریوش یکم، در آن به برخی اقدامات داریوش از جمله سرکوب گوماته مغ و دیگر شورشیان اشاره کرده است.

۳۲. هرودت «پدر تاریخ» لقب گرفت. بیشتر مطالب کتابش شرح جنگ‌های یونان و ایران است. وی در گزارش رویدادهای مربوط به ایران خواسته یا ناخواسته دچار لغزش‌ها و گاه غرض‌ورزی‌هایی شده است.

۳۳. در دوران اسلامی، تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان رواج و گسترش چشمگیری یافت و کتاب‌های تاریخی ارزشمندی توسط مورخان مسلمان نوشته شد. شمار زیادی از آنان مانند طبری، بیهقی و ... ایرانی بودند.

۳۴. به دنبال پیشرفت‌های فکری و علمی که در دورهٔ رنسانس (حدود قرن‌های ۱۳ تا ۱۷ م.) در اروپا به وقوع پیوست، به تدریج علم تاریخ نیز متحول شد و شیوهٔ نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد. اساس این شیوه بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی بود.

۳۵. به همهٔ منابع، تحقیقات و آثاری گفته می‌شود که مدت‌ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول پدید آمده‌اند.

الف دست اول **ب** دست دوم **پ** دست اول **ت** دست اول غیرمکتوب **ث** دست اول غیرمکتوب

۳۶. وقایع‌نویسان به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آنان را در مسافرت‌ها و جنگ‌ها همراهی می‌کردند. علاوه بر این، بعضی از مورخان درباری به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند و می‌توانستند از آن‌ها برای ثبت و نگارش رویدادها استفاده کنند.

۳۷. مطالعهٔ سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته، منبع و گنجینهٔ ارزشمندی برای پرورش قوهٔ شناخت و تفکر است. جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها، قوهٔ درک و مهارت اندیشه‌ورزی را افزایش می‌دهد.

۳۸. کارآگاهان و مورخان هر دو به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه‌ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند. اولی به دنبال بازسازی صحنهٔ جرم و دومی در پی بازسازی وقایع گذشته است. شواهدی که کارآگاه به دنبال آن است، می‌تواند اثر انگشت و یا هر شیء به‌جامانده در صحنهٔ وقوع جرم باشد، اما شواهدی که مورخ به دنبال آن‌ها است، منابع، اسناد و مدارکی است که اطلاعاتی را دربارهٔ زندگی مردم در روزگاران گذشته، در اختیار قرار می‌دهند.

۳۹. از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس (قوانین) صورت می‌گیرد و عزت‌ها، ذلت‌ها، موفقیت‌ها، شکست‌ها، خوشبختی‌ها و بدبختی‌های تاریخی، حساب‌هایی دقیق و منظم دارد و با شناخت آن حساب‌ها و قانون‌ها، می‌توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره‌گیری کرد.

۴۰. آگاهی افراد جامعه از گذشتهٔ مشترکشان، باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می‌شود. شناخت گذشته و بررسی زندگی مردم در زمان‌ها و مکان‌های دیگر، به ما کمک می‌کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم چگونه به جایگاهی که هم‌اکنون هستیم، رسیده‌ایم، آگاهی تاریخی ایرانیان از گذشتهٔ خودشان نقش زیادی در حفظ هویت آنان در طول تاریخ داشته است.

درس دوم

 ۴۱. نادرست؛ خورشیدی - قمری **۴۲.** درست

 ۴۳. درست **۴۴.** درست

 ۴۵. درست **۴۶.** گاه‌شماری

 ۴۷. تولد حضرت مسیح **۴۸.** هجری قمری

 ۴۹. هخامنشیان **۵۰.** کبیسه

The background is a solid light blue color. It is decorated with various white line-art icons of school supplies and objects, including paper airplanes, pencils, erasers, compasses, rulers, and books. These icons are scattered across the page, often connected by thin, white dashed lines that create a sense of movement and flow.

آزمون‌های ثوبت اول دوم 9

۱. درست (۰/۲۵)

۲. نادرست؛ موزه آرمیتاژ در سن‌پترزبورگ روسیه است. (۰/۲۵)

۳. نادرست؛ کهن‌ترین بخش ریگ‌وداست و به زبان سانسکریت است. (۰/۲۵)

۴. درست (۰/۲۵) ۵. رادیوکربن (۰/۲۵)

۶. هیروگلیف (۰/۲۵) ۷. آشوریان (۰/۲۵)

۸. هان (۰/۲۵) ۹. یونانی - رومی (۰/۵)

۱۰. حفاری (۰/۲۵) ۱۱. دوران امپراتوری جدید (۰/۲۵)

۱۲. آشوکا (۰/۲۵) ۱۳. آتنا (۰/۲۵)

۱۴. گزینۀ «۱» (۰/۲۵) ۱۵. گزینۀ «۲» (۰/۲۵)

۱۶. گزینۀ «۱» (۰/۲۵) ۱۷. گزینۀ «۳» (۰/۲۵)

۱۸. بر پایه گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است. (۰/۵)

۱۹. غارها - گورستان‌ها (۰/۵)

۲۰. در شکل پرستش خدای خورشید (۰/۷۵)

۲۱. ابزار مناسبی است که به وسیله آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوران

مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آن‌ها بر روی نمودار نشان داد. (۱)

۲۲. آگاهی تاریخی ایرانیان به گذشته خود، زبان فارسی و فرهنگ ایرانی (۱)

۲۳. به دنبال خوانده‌شدن خطوط کهن و انجام کاوش‌های باستان‌شناسی (۱)

۲۴. تکراری نباشد، دارای اثر و فایده باشد. (۱)

۲۵. برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد ساخته شد. شی هوانگ تی آن

را تکمیل کرد. (۱)

۲۶. شوش، انشان (انزان) (۰/۵)

۲۷. کشت غلات، رام کردن حیوانات، یا فن ساخت ابزارها و ظروف سنگی و

ابداع چرخ سفال (۱)

۲۸. به دستور داریوش پادشاه هخامنشی بر سینۀ کوهی واقع در شهر

بیستون از توابع شهرستان هرسین در استان کرمانشاه کنونی

۲۹. داریوش در این سنگ‌نوشته به برخی اقدامات خود از جمله سرکوب

گوماته مغ و دیگر شورشیان اشاره کرده است.

۳۰. قدرت، رفاه، معماری (۰/۷۵)

۳۱. زیرا امپراتور، خود به دین مسیحیت گروید و فرمانی صادر کرد که آزادی

این دین را در محدوده امپراتوری روم تضمین می‌کرد. (۱)

۳۲. فعالیت‌های کشاورزی، عمرانی، بروز پدیده‌های طبیعی مانند سیل و

زمین‌لرزه و ... (۱)

۳۳. کشاورزی، کشاورزی، قانون‌گذاری (۰/۷۵)

۳۴. افزایش تعداد بردگان و اختلاف میان فقیر و ثروتمند چنان افزایش یافت

که بردگان به رهبری اسپارتاکوس قیام کردند و حکومت روم به زحمت بعد از

دو سال قیام را سرکوب کرد. (۱)

۳۵. نشان می‌دهد زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی

و دینی حضور چشمگیری داشته‌اند. (۱)

۳۶. زیرا اقتصاد بین‌النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود. (۱)

